

Téma:

**SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY –
AGRÁRPOLITIKA**

Időszak:

2013. augusztus

Dátum:

2013. szeptember 20.

SZÁZADVÉG
ALQJITVÁNY

SZÁZADVÉG
gazdaságkutató zrt.

STRATEGOPOLIS
KÖMÉNYPOLITIKAI TANULMÁNYOK ÉS ELEMZÉSEK KUTATÓ ZRT.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült.

Tartalom

Vezetői összefoglaló.....	1
1. Monitoring	3
1.1 Agrár-külkereskedelmünk első féléves változása	3
1.2 Az élelmiszerek fogyasztói árának változása	5
1.3 Termelői árak változása	6
1.4 Az mezőgazdaság GDP-aránya 2013. II. negyedévében	8
1.5 Jogszabályi összefoglaló az agrárágazatot érintő főbb változásokról	9
1.5 A 2014-2020 időszak tervezésével kapcsolatos összefoglaló	10
1.6 Az ÚMVP forrásfelhasználásának jelenlegi helyzete	13
2. Elemzés - A kertészeti ágazat teljesítményének bemutatása.....	17

Vezetői összefoglaló

A KSH szeptember elején közzétett első féléves adatai szerint az agrárgazdasági kivitel 2013. első félévében túllépte a 3,77 milliárd eurót, mely az előző év azonos időszakához képest 1,8 százalékkal kevesebb. Az agrárgazdaság részesedése a nemzetgazdasági exportból 9,3 százalék. A növényi termékek kivitele 30,1 százalékkal csökkent, az állati takarmányok kivitele azonban 27,4 százalékkal nőtt. A statisztika szerint az élősértés-kivitel az év első hat hónapjában 43 százalékkal emelkedett, mellyel megőriztük nettó exportőri pozíciónkat. A külkereskedelmi mérleg az értékét tekintve mintegy másfélszer nagyobb exportnak köszönhetően pozitív, az időarányos szaldó 1,58 milliárd euró volt.

Augusztusban az élelmiszerek fogyasztói ára júliushoz képest mintegy 1 százalékkal csökkent, míg az előző év azonos időszakához képest 2,7 százalékos volt az emelkedés.

Hazánk őszi búza termésmennyisége 2013-ban elérte az 5,1 millió tonnát. Az országban mintegy 1,1 millió hektáron aratták le a gabonát. A gazdálkodók átlagosan egy hektárról csaknem 4,7 tonna termést takarítottak be, mely a tavalyi 3,7 tonnás átlagnál 25 százalékkal kedvezőbb eredmény. A búza minősége jó, vagyis az étkezési minőség aránya meghaladja az 50 százalékot. A kedvező terméseredmény a termelői ár csökkenésében is megmutatkozott: augusztusban 44 ezer Ft/tonna volt a búza termelői ára, mely az előző év azonos időszakához viszonyítva 32 százalékos csökkenés.

A Nemzeti Földalapba tartozó földrészek hasznosításának részletes szabályairól szóló jogszabályok egy hónapon belüli kétszeri módosítása az NFA pályázatok hitelességét gyengítik, ezért javasolt a jogalkotás megfontoltabb véghezvitele.

A 2014-2020-as időszakra vonatkozó Vidékfejlesztési Program társadalmasítása az érintetteknek csak meglehetősen szűk körét érte el. A program szakmai legitimációja érdekében a véleményezői kör nagyságrendi bővítése javasolt. Az eddig beérkezett észrevételek alapján megállapítható, hogy:

- a program tartalmára vonatkozóan még az államigazgatási intézmények részéről is információhiány tapasztalható;
- a társadalmasításra bocsátott változatban a tervezői szándék sok esetben nem volt kellően értelmezhető;
- a 2014-2020-as forrásabszorpció elősegítése érdekében jelentős kormányzati közreműködés (tájékoztatás, tervezés-támogatás, projekt előkészítés, stb.) javasolt.

A visszahulló források csökkentése, ezáltal az ÚMVP forrásabszorpciójának javítása érdekében javasolt olyan szaktanácsadói-mentori hálózat kialakítása, amelyben a tanácsadók egyedileg foglalkoznak az ügyfelekkel, figyelmeztetve őket a határidők, adminisztratív kötelezettségek betartására.

A kertészeti ágazattal kapcsolatos részletes elemzésünk bemutatja, hogy bár Magyarország kedvező termőhelyi, klimatikus adottságokkal rendelkezik a kertészeti potenciál bővüléséhez az ágazat kibocsátása az elmúlt években mégis folyamatosan mérséklődik. Általánosan elmondható, hogy rossz az ágazat technológiai hatékonysága, elavultak az ültetvények, továbbá problémát okoz a termelők feldolgozóiparral és kereskedelemmel szembeni kitettsége. A zöldségágazatban 2008 óta 11 ezer hektárral (77 ezer hektárra), a gyümölcságazatban 8 ezer hektárral (91 ezer hektárra) csökkent a termőterület nagysága.

A nagybani piacok (melyek a hazánkban megtermelt termékek közel egyharmadát, az importárúnak 60-70 százalékát közvetítik) forgalmának egyes becslések szerint 40 százaléka nem legális úton zajlik.

A nagy hozzáadott érték mellett a kertészet a mezőgazdaság legnagyobb élőmunka igényű ágazata, mely a mintegy 340 ezer főnek biztosít fél éven keresztül munkalehetőséget.

1. Monitoring

1.1 Agrár-külkereskedelmünk első féléves változása¹

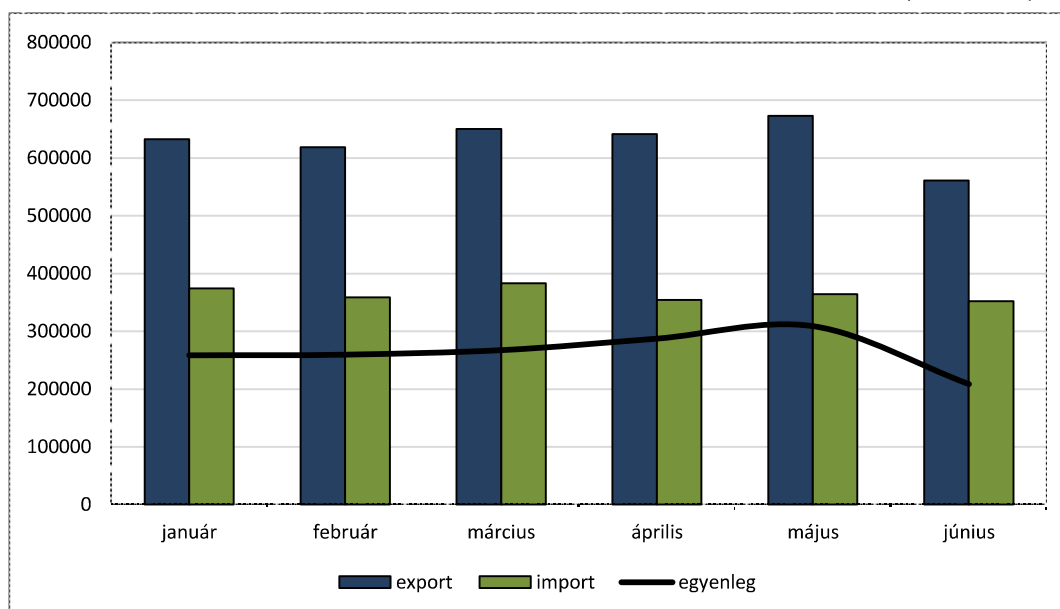
A KSH szeptember elején tette közzé 2013. január-júniusi statisztikai adatait, melyek arra utalnak, hogy az agrár- és élelmiszeripari termékek ez évi kivitele – leszámítva a gabonakivittelt is magába foglaló növényi termékek zuhanásszerű térvesztését – továbbra is dinamikusan fejlődik. Annak ellenére igaz ez, hogy az összevont élelmiszergazdasági kivitel júniusban az előző hónapokhoz képest némi visszaesést mutatott.

A legfrissebb külkereskedelmi adatok szerint az agrárgazdasági kivitel 2013. első félévében túllépte a 3,77 milliárd eurót, mely az előző év azonos időszakához képest 1,8 százalékkal kevesebb. Ennek eredményeképpen az agrárgazdaság részesedése a nemzetgazdasági exportból 9,6 százalékról 9,3 százalékra mérséklődött.

A behozatal 1,03 százalékos növekedést követően meghaladta a 2,18 milliárd eurót, az előző év azonos időszakához viszonyítva. Ez a nemzetgazdasági importnak az 5,9 százalékát adta, mely 0,1 százalékponttal nagyobb, mint 2012 első félévében.

Az export és import egyenlegéből adódó külkereskedelmi mérleg, a mintegy másfélszer nagyobb exportnak köszönhetően pozitív. Az időarányos szaldó 1,58 milliárd eurót ért el, mely 8,6 százalékkal alacsonyabb az előző év azonos időszaki értékénél.

1. ÁBRA: AGRÁR-KÜLKERESKEDELMÜNK HAVI ALAKULÁSA, 2013. I – VI. HÓ (EZER EUR)

Forrás: KSH

¹ http://www.ksh.hu/stadat_eves_3_5

A növényi termékek kivitele a tavalyi évhez viszonyítva jelentős, 30,1 százalékos csökkenést mutat, mely így csupán 695 millió eurót ért el. A növényi termékek export-részaránya az első félévben – a tavalyi 40 százalékhöz képest – 18 százalékra mérséklődött. A gabonafélék kivitelének csökkenésén túl, az olajos magvak exportja is visszaesett. Az első hat hónapban 45,7 százalékkal 186 millió euróra csökkent az ebből származó export árbevétele.

Az év első hat hónapjában **az állati takarmányok kivitele érte el a legnagyobb növekedést: 27,4 százalékkal többet szállítottunk a külpiacokra,** mint egy évvel korábban. Emellett növekedett még a tejtermékek és a tojás, az ital és a dohány, dohányárak exportja is.

1. TÁBLÁZAT: AGRÁR-KÜLKERESKEDELMÜNK ALAKULÁSA, 2012/2013. I – VI. HAVI ÖSSZEVETÉS
(MILLIÓ EURO, 2012. ÉVI ADAT A 100 SZÁZALÉK)

Árúosztályok	2012. 1-6 hónap	2013. 1-6 hónap	Százalékos változás 2013/2012 1.-6. hó
Élő állatok, állati termékek	797,7	854,1	107,1
Növényi termékek	1552,6	1061,8	68,4
Zsírok, olajok	189,9	289,1	152,3
Élelmiszer, ital, dohány	1305,4	1573,1	120,4

Forrás: KSH

A tavalyi évhez képest a terméscsökkenés miatt az exportszerkezeten belül jelentős áttrendeződés történt: az élő állatok, állati termékek – a korábbi 20,9 százalékhöz képest – az agrárexport 22,6 százalékát adták az év első felében. A növényi termékek tavalyi 40 százalékos részaránya az idei évre 28,1 százalékra csökkent, míg 33,9 százalékos élelmiszerarány 41,6 százalékra duzzadt. A zsír, olaj, viasz termékek idén 7,6 százalékkal jelentek meg a teljes agrárexportban az előző évi 5,2 százalékhöz képest.

A korábban említett importon belüli növekedést az előző év azonos időszakához képest elsősorban a növényi termékek (+15,2 százalék), valamint a zsír, olaj viasz (+20 százalék) termékek behozatalának emelkedése eredményezte. Az élő állatok és állati termékek behozatala, valamint az élelmiszeripari termékek importja nem növekedett az előző év első félévéhez viszonyítva.

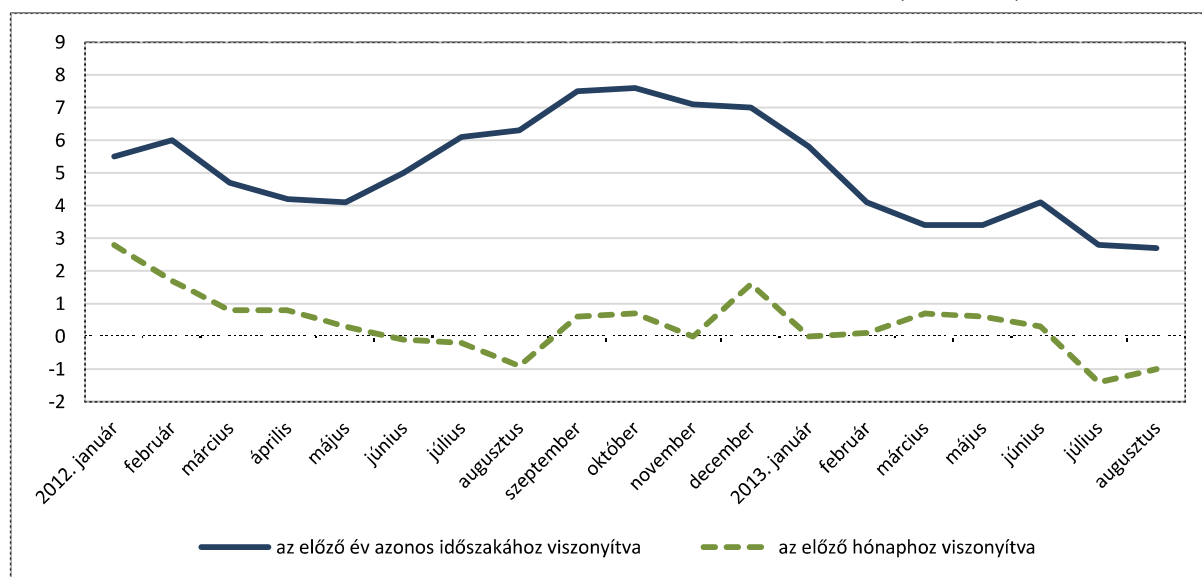
Az importszerkezeten belül érdemi változás nem történt: az élő állat és állati termékek 23,2 százalékkal, a növényi termékek 23,5 százalékkal, zsír, olaj, viasz termékek 4,7 százalékkal részesedtek az importból.

A legnagyobb importrészesedéssel (48 százalék) rendelkező élelmiszeripari készítmények behozatalának értéke az év első felében meghaladta az 1 milliárd eurót. A 1 059 millió eurós volumen az előző évhez képest 0,9 százalékos csökkenést jelent, mely elsősorban az élelmiszeripari melléktermékek behozatalának csökkenésével magyarázható.

1.2 Az élelmiszerek fogyasztói árának változása

Augusztusban az infláció a várakozásoknál nagyobb mértékben csökkent így közel 40 éves mélypontot (1,3 százalék) ért el, melyet az élelmiszerek árának mérséklődése is jelentősen befolyásolt. **Az élelmiszerárak növekedési üteme is tovább csökkent**, mely augusztusra 2,7 százalékot ért el. Az élelmiszerek részaránya a fogyasztói árindexen belül 23,2 százalékos; melynek eredményeként az élelmiszerár változás augusztusban mintegy 0,2 százalékponttal járult hozzá az 1,3 százalékos inflációhoz.

2. ÁBRA: AZ ÉLELMISZEREK FOGYASZTÓI ÁRÁNAK VÁLTOZÁSA² (SZÁZALÉK)

Forrás: KSH

Augusztusban az előző év azonos hónapjához viszonyítva, több termék ára is számottevően emelkedett. Különösen nagymértékben drágult a burgonya (67,4 százalék), és a sajt (10 százalék) fogyasztói ára. Ezzel szemben a liszt (5,8 százalék), a friss zöldség (4,5 százalék), a friss gyümölcs (4,1 százalék), a szalámi, szárazkolbász, sonka (5,0 százalék), a baromfihús (5,0 százalék) és a marhahús (1,5 százalék) árának emelkedése kevésbé volt jelentős. Csökkent többek között a péksütemények (-2,1 százalék), a cukor (-8,2 százalék), és a tojás (-12,0 százalék) ára. Ez utóbbinak az oka az, hogy 2012-ben léptek életbe a tojóketrecekre vonatkozó szigorú EU előírások, amelyek jelentős beruházási kényszert jelentettek a termelőknek. Azok a gazdák, akik nem tudták teljesíteni a követelményeket felhagytak a termeléssel. Ezáltal korábban csökkent a tojás kínálata, és nőtt az ára. Idénre azonban alkalmazkodott hazai termelés a piaci kereslethez, így a tojás fogyasztói ára visszarendeződhetett.

Az őszi vetésűek kedvező terméseredményeinek, valamint a kedvező zöldség-gyümölcs termésmennyiségnek és kilátásoknak köszönhetően fogyasztói árak a termelői árakhoz hasonlóan visszafogottan alakulnak. Különösen jelentős a gabonaárak csökkenése, amely nemzetközi tendencia. Ez pozitív hatással van a kenyér- és tésztafélék, valamint a takarmányokon

² http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qsf001.html

keresztül a hús és a tej ára is. A kedvező folyamatoknak köszönhetően 1 hónap alatt (2013. júliushoz viszonyítva) az élelmiszerek ára 1,0 százalékkal csökkent. A főcsoporton belül jelentősen csökkent az idényáras élelmiszerek (burgonya, friss zöldség, gyümölcs) ára (-10,1 százalék). Szintén olcsóbb lett az étolaj (-2,3 százalék), a liszt (-2,0 százalék), a cukor (-1,4 százalék), és a száraztészta (-1,1százalék).

1.3 Termelői árak változása

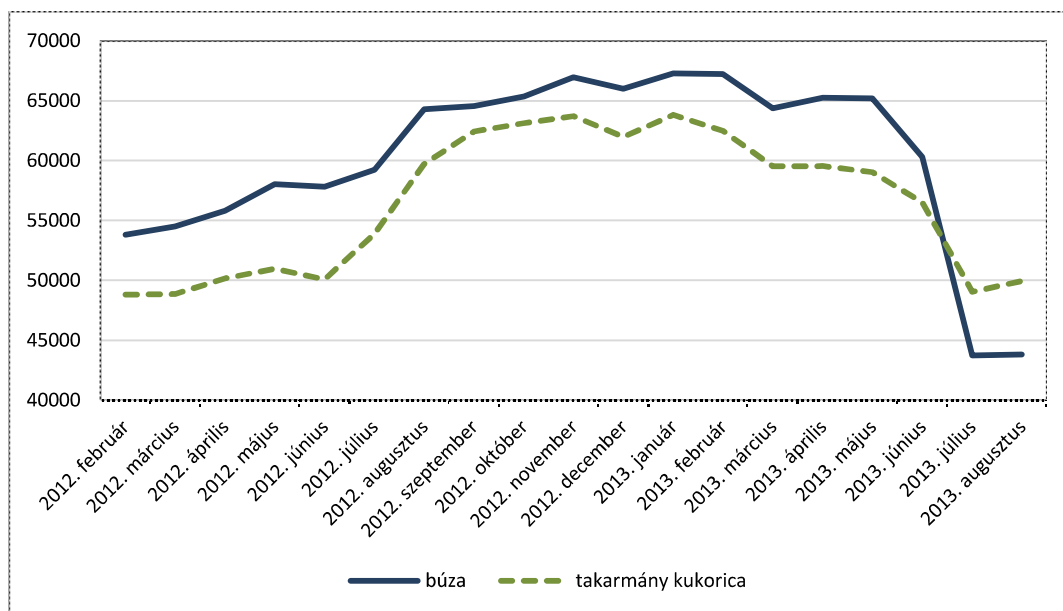
Augusztusban a nagybani piacon széles választék jellemezte a belföldi paprika kínálatát, melyet típustól függően 130-575 Ft/kg-ért árultak. Emelkedett a karfiol ára 290 Ft/kg-ra, mely az előző év azonos időszakához viszonyítva 25 Ft-os drágulás. Augusztus végén megjelent a csemegeeszőlő is melyet a gazdák 350-400 Ft/kg kínáltak. Idén mintegy 5600 hektáron termesztettek görögdinnyét, mely 15-20 százalékkal nagyobb terület az előző évinél. A Dinnyetermelők Szövetsége szerint a betakarított mennyiség is emelkedett, mely az idén 220-250 ezer tonna között állt meg. A görögdinnyéhez átlagosan 101 Ft/kg-ért lehetett hozzájutni, mely az előző év azonos időszakához viszonyítva 20 százalékos drágulás.

Több hetes zuhanást követően augusztus közepén a kukorica chicagói árutőzsdei árának esése megállt. Ennek hátterében elsősorban az Amerikai Egyesült Államokban bekövetkezett – terméskilátásokat rontó – meleg és csapadékmentes időjárás áll. Ennek megfelelően az Amerikai Egyesült Államok Mezőgazdasági Minisztériumának (United States Department of Agriculture, USDA) legfrissebb elemzésében 5 millió tonnával lefelé korrigálta USA kukorica terméseredményre vonatkozó előrejelzését. A prognózis hatására a párizsi árutőzsdén is megálltak a kukorica árak, sőt a hónap második felében már némi növekedés volt megfigyelhető: 3 százalékkal 170 euró/tonnára nőtt az jegyzése. **Az EU-ra vonatkozó előrejelzéseket csökkentette a Franciaországban és Magyarországon tapasztalt csapadékmentes időjárás.** Magyarországon az Agrárgazdasági Kutató Intézet által működtetett Piaci Árinformációs Rendszer adatai szerint augusztusban átlagosan 51 ezer Ft/tonnáért kínálták a tavalyi termésű kukoricát, mely az előző év azonos időszakához viszonyítva 16 százalékos csökkenés. A kukorica ára a hazai piacokon az előző hónaphoz képest nem változott, júniussal összevetve pedig 11 százalékos árcsökkenés figyelhető meg.

Augusztusban a búza ára stabilizálódott a nemzetközi tőzsdéken (Chicago, Párizs), köszönhetően a várakozásokat felülmúló Nyugat-Európai betakarítási adatoknak, valamint az egyiptomi zavargások miatt felfüggesztett gabonaimportnak. Az USDA az idei évre világszinten kalkulált búza betakarítási adatokat 7,6 millió tonnával felfelé korrigálta. A módosítás az EU, Ukrajna és Kazahsztán kedvezőbb terméseredményeinek köszönhető. A becslésnek köszönhetően a párizsi árutőzsdéken a búza augusztusi lejáratra szóló ára 180 euró/tonnára csökkent. Az AKI PÁIR adatokból kiderül, hogy **Magyarországon augusztusban 44 ezer Ft/tonna volt a búza termelői ára, mely az előző év azonos időszakához viszonyítva 32 százalékos csökkenést jelent.** Az alacsony árakat a kedvező hozamok ellensúlyozták. A 2012. évi termés mintegy 255 milliárd forintos értékétől a 2013. évi termés hozzávetőlegesen 30 milliárd forinttal marad el.

Az országban mintegy 1,1 millió hektáron aratták le az őszi búzát 2013-ban. A termés mennyisége elérte az 5,1 millió tonnát. A gazdálkodók átlagosan egy hektárról csaknem 4,7 tonna termést takarítottak be, mely a tavalyi 3,7 tonnás átlagnál 25 százalékkal kedvezőbb eredmény. A búza minősége jó, vagyis az étkezési minőség aránya meghaladja az 50 százalékot.

3. ÁBRA: BÚZA KUKORICA TERMELŐI ÁRÁNAK VÁLTOZÁSA (FT/TONNA)

forrás : AKI PÁIR³

A Food and Agriculture Organization⁴ júniusban jelentette meg legfrissebb előrejelzését, melyben arról számol be, hogy a világ sertéshústermelése 2013-ban elérheti a 114 millió tonnát, így az előző évhez viszonyítva akár 1,5 százalékkal is nőhet. A növekedés hátterében elsősorban az áll, hogy a fejlődő országok kibocsátása az elmúlt években folyamatosan bővült. Kína a világ sertéshústermelésének 58 százalékát adja, az idén 2,7 százalékkal növelheti termelését. Kína mellett a termelés növekedését valószínűsítik Japánban, Thaiföldön, Indonéziában, Vietnámban és a Koreai Köztársaságban is. **A termelés növekedésével ellentétben a globális sertéshús-kereskedelem csökkenését vetítik előre** a szakértők, melyet elsősorban a fő importőrök csökkenő keresletével magyaráznak. A távol-keleti országok bővülő kibocsátása **az EU sertésállományának folyamatos csökkenésével** párosul, 2012-ben 145,8 millió egyed tartottak nyilván, mely az előző évhez viszonyítva 1,8 százalékos visszaesés. Csökkent az állomány Lengyelországban, Spanyolországban, Franciaországban és Dániában is. Talán ez a visszaesés, a kereslet csökkenése, valamint a lagymatag külpia hatására az árak 2013-ban lassú ütemben, de folyamatosan kúsznak felfelé. Az uniós sertéspiacon az előző évinél átlagosan 3 százalékkal fizettek többet a hús kilójáért. A felsorolt folyamatok eredőjeként az EU 2013-ra a termelés mennyiségének a 2 százalékos, míg az export értéknek a 8 százalékos visszaesését prognosztizálja. A hazai statisztikák szerint **az élősértés-kivitel ez év első hat hónapjában 43**

³ <https://pair.aki.gov.hu/pair-public/general/home.do?lang=hu>

⁴ <http://www.fao.org/docrep/018/a1999e/a1999e.pdf>

százalékkal emelkedett, melyet leginkább Szlovákiába, Romániába szállítottunk. A szűk hazai kínálat következtében az **élősertés behozatal is 7,3 százalékkal emelkedett az előző év azonos időszakához viszonyítva**, de ennek ellenére is **megőriztük nettó exportőri pozíciónkat**. Ugyanez sajnos nem mondható el a magasabb hozzáadott értékkel rendelkező feldolgozott sertéshúsról melyből nettó importőrré váltunk. A behozatal az elmúlt hónapokban jelentősen emelkedett, az első hat hónapban 4,6 százalékkal több a feldolgozott hús érkezett az országba, elsősorban Németországból és Lengyelországból.

Augusztusban a vágósertés termelői ára 540 Ft/kg volt, mely az előző év azonos időszakához viszonyítva 11,5 százalékos emelkedés, és az előző hónaphoz képest is 6,7 százalékos növekedés. A termékpálya további fázisaiban is növekedtek az árak: a darabolt sertéshús feldolgozó értékesítési ára csaknem 11 százalékkal emelkedett, átlagosan 622 Ft/kg-ra. Az előző évhez viszonyítva a fogyasztói árban 3-4 százalékos növekedés volt megfigyelhető a feldolgozott sertéshús esetében.

1.4 Az mezőgazdaság GDP-aránya 2013. II. negyedében

A KSH szeptember 4-én tette közzé az ez évi második negyedéves GDP adatait, mely szerint a mutató az előző év azonos időszakához viszonyítva 0,5 százalékkal nőtt, míg a szezonálisan és naptárhatással kiigazított adatok alapján 0,1 százalékos növekedést ért el. **A növekedéshez a mezőgazdaság jelentősen hozzájárult, hiszen az előző év azonos időszakához viszonyítva az ágazat teljesítménye 17,2 százalékkal emelkedett.** A növekedés mögött a kedvező betakarítási eredmények, valamint az alacsony tavalyi évi bázis húzódik meg.

A második negyedévben a legnagyobb mértékben (0,5 százalékkal) a mezőgazdaság járult hozzá a GDP növekedéséhez.

A gazdaság teljesítménye az előző negyedévhez viszonyítva is 0,1 százalékos növekedést ért el, melyhez a mezőgazdaság pozitívan nem tudott hozzájárulni, hiszen az ágazat teljesítménye az előző negyedévhez viszonyítva 2,6 százalékkal mérséklődött.

Az ágazat éves GDP-hez való hozzájárulása megalapozottan még nem becsülhető, hiszen nem ismert a napraforgó és a kukorica terméseredménye. A féléves adatok szerint azonban a mezőgazdaság GDP hozzájárulása már most jobban teljesít, mint az előző évben. Míg 2012 első hat hónapjában az ágazat 3,05 százalékkal, addig idén 3,7 százalékkal járult hozzá a bruttó hazai termék volumenéhez.

1.5 Jogszabályi összefoglaló az agrárágazatot érintő főbb változásokról

63/2013. (VII. 25.) VM rendelet a szakmaközi szervezetek elismerésének és ellenőrzésének részletes szabályairól

A rendelet az ágargazdasági szereplők által eddig működtetett szakmaközi szervezetek átszerveződését, illetve új szervezetek kialakulását teszi lehetővé. A törvényi változások miatt az eddigi szakmaközi szervezetek (terméktanácsok) hatásköre megszűnt, így szükségessé vált olyan lehetőség biztosítása, amely az egyes ágazatok szereplőit szakmai alapon tömöríti. A 2012. évi CXCVIII. törvény (a szakmaközi szervezetekről és az agrárpiacon szabályozás egyes kérdéseiről) az így megalakuló szakmaközi szervezeteknek bizonyos többletjogosítványokat nyújt (pl. kiterjesztés intézménye: a reprezentatív szakmaközi szervezet egyes piacszervezési intézkedéseinek jogszabályban történő kihirdetése), a szakmaközi szervezetek viszont kötelező adatszolgáltatást teljesítenek a Vidékfejlesztési Minisztérium felé. A rendeletben megfogalmazott szakmaközi szervezet alakításának követelményei biztosítják, hogy egy-egy ágazatból reprezentatív mennyiségű szereplő képviselteti magát az adott szervezetben.

A rendelet megalkotásával a szakminisztérium és egy-egy adott ágazat szereplői közötti kapcsolat, párbeszéd, adat- és véleménycsere jelentősen egyszerűsödik, kezelhetőbbé válik.

Nemzeti Földalapba tartozó földek hasznosítása

A Nemzeti Földalapba tartozó földrészek hasznosításának részletes szabályairól szóló 262/2010. (XI. 17.) Kormányrendelet két új kormányrendelet módosította. A 306/2013. (VIII. 1.) Kormányrendelettel, valamint 320/2013. (VIII. 28.) Kormányrendeletek módosítják a 100 hektár feletti összefüggő birtoktestek esetén kihirdethető lehetséges nyertesek számát (egy helyett több nyertes pályázó is hirdethető). Ez a módosítás összhangban van a Kormány által hirdetett azon szakmapolitikai elvekkel, mely szerint a kis- és közepes méretű gazdaságok arányának növelése kívánatos Magyarországon. Ugyanakkor a fenti méretű birtoktestekre pályázó, de még le nem zárult értékeléssel rendelkező pályázatok esetében is szükségesnek rendeli alkalmazni a 100 hektár feletti birtoktestekre vonatkozóan a lehetséges több nyertes kihirdetését a rendelet, amely egyes pályázókat hátrányosan érinthet, üzleti terveiket jelentős módosításra kényszerítheti.

A két Kormányrendelet gyakorlatilag csak a pályázati hirdetményről és felhívásról szóló részletszabályokban tér el (az időben későbbi pontosítja a hirdetményekre és a pályázati felhívásokra vonatkozó szabályozást).

Szakértők szerint **a jogbiztonságot gyengíti**, hogy a Földforgalmi törvény kapcsán már kifejezetten érzékeny területként azonosított termőföld (tulajdon- és) **bérleti viszonyait befolyásoló jogszabályok ilyen gyakorisággal változnak**. Egyes szakértők szerint **jelentős támadási felületet jelenthet** a kormányzattal szemben, **ha a módosítás okai között felvetődik a**

gyanú egy-egy szereplő érdekeinek túlzott érvényesítésére. Ennek során elsősorban a maximális birtokméretek kialakítása értendő a hamarosan hatályosuló Termőföldforgalmi törvény szabályozásai vonatkozásában.

1.5 A 2014-2020 időszak tervezésével kapcsolatos összefoglaló

A Vidékfejlesztési Program (2014-2020) társadalmi egyeztetésének első eredményei

A Vidékfejlesztési Program (VP) tervezéséhez kapcsolódóan a társadalmi egyeztetésre szánt verzió augusztus végéig elérhető volt a szakmai és civil közönség számára a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat honlapján.

Nagyságrendileg mintegy negyven különböző szervezet, magánszemély, önkormányzat mintegy hetven darab véleményt küldött be (volt olyan véleményező, aki magánszemélyként, illetve az általa képviselt szervezet nevében is észrevételt tett). A véleményezők jelentős része abból a körből kerül ki, aki valamilyen módon kapcsolatban áll a tervkészítés folyamatával, például külsős szakértőként részt vesz az egyes munkacsoportok munkájában. A beérkezett vélemények ennek megfelelően koncentrálnak a VP egyes részeire, különös tekintettel az indikatív belső forrásmegosztási táblázat arányaira. Az is érzékelhető, hogy egyes esetekben nem tudták beazonosítani a Program felelősségi területeit, hatáskörét (pl. kistélepülési önkormányzat szennyvízkezelési problémáinak megoldását várja a Vidékfejlesztési Programtól).

Látható, hogy **a VP társadalmasítása az érintetteknek csak meglehetősen szűk körét érte el.** A program szakmai legitimációja érdekében **a véleményezői kör nagyságrendi bővítése javasolt.**

A beérkezett vélemények száma természetesen messze nem áll arányban a VP jelentőségével, azaz a 2014-2020-as időszakra jutó mintegy 1000 milliárd Ft EU-s támogatás nagyságrendjével. Ennek több okát látják a szakértők: egyrészt a jelenlegi ütemezés szerint maga a tervezés alapját adó EMVA rendelet is csak idén ősszel kerül végleges formájában nyilvánosságra, így a jelenlegi VP-változat sem tükrözheti az annak való teljes megfelelést; másrészt pedig – bár a vonatkozó jogszabályban (38/2012. (III. 12.) Kormányrendelet) meghatározott kötelező társadalmasítási elvárásoknak megfelelt a folyamat – az említett honlapon kívül egyéb fórumokon nem volt jelentős publikáció a társadalmi egyeztetés megkezdésének.

Részletes észrevételek

A beérkezett vélemények közül a lehető legnagyobb társadalmi bázissal, tagsággal bíró szakmai és civil szervezetek, államigazgatási szervek véleménye kerül összefoglalásra.

A megyei önkormányzatok és háttérintézményeik véleményében leginkább a helyi gazdaságfejlesztés szükségessége, az ebben való részvétel lehetőségeinek kérdése jelenik meg. Több esetben kritika éri a VP-t a tekintetben, hogy inkább területfejlesztési, semmint

vidékfejlesztési jellegű a program, **hiányolják a tanyás, aprófalvas területek kiemelt támogatását.** Látható a véleményekből az is, hogy **a közösségvezérelt helyi fejlesztések (CLLD) rendszere a legtöbb szereplő számára még nem világos,** a megyei szereplők nem látják a megyék szerepét a rendszerben. A jelenlegi Helyi Akciócsoportok (HACS-ok) működését és szerepét már többé-kevésbé ismerik, de tartanak az átalakulások okozta változástól.

Kiemelt jelentőségűnek tartják a mezőgazdasági termelés diverzifikációjának támogatását, ez utóbbit összefüggésbe hozzák a helyi erőforrásokra épülő alternatív energiatermelés/ellátás megvalósításával. Mivel a hozzászólások jelentős része olyan megyékből érkezett, ahol a **hátrányos helyzetű települések** száma magas, kiemelten szerepel ezen térségek **célzott fejlesztési igénye.** A megyei önkormányzatok és intézményeik véleményéből látható, hogy **nincs kellő mennyiségű információ az államigazgatási alrendszerekhez tartozó intézményekben sem,** hiszen az EMVA általános megközelítésben horizontális jellegű – fizikailag lehatárolt területi egységeket csak kis mértékben képes célzott támogatásban részesíteni.

Szintén több esetben megjelenik **a vidéki turizmus támogatásnak igénye,** amely egyrészt diverzifikálja a mezőgazdasági termelést (alternatív jövedelmet biztosít), másrészt jelzi, hogy **a rurális turizmus támogatását az „ágazati” fejlesztési programtól várja a vidéki szereplők többsége,** nem pedig a városi, hasonló jellegű fejlesztésekkel versenyezve más operatív program keretei között. **Több megyei önkormányzat felveti a támogatási eljárások és a finanszírozási rendszer egyszerűsítésének szükségességét,** az előleg lehetőségének biztosítását a projektek megvalósíthatóságának érdekében, valamint a vidéki egyetemek, főiskolák szorosabb együttműködését a vidéki gazdaság szereplőivel. Ez utóbbi szintén egybecseng a tervezői szándékokkal (pl. a fiatal gazda tematikus alprogram esetén).

Számos esetben felmerült a vidéki **infrastruktúra fejlesztésének igénye** (alsóbbrendű utak, önkormányzati kezelésű utak), azonban ez a VP tekintetében több szempontból aggályos. Egyrészt a várhatóan rendelkezésre álló források mértéke nem teszi lehetővé a nagyarányú infrastrukturális fejlesztéseket (magas egységköltségű útépítés), mely egyezik a tervezők egyöntetű álláspontjával is. Másrészt az Európai Bizottság több ízben jelezte, hogy a vidékfejlesztési forrásokból nem tartja támogatandónak az egyes tagállamok elsősorban saját költségvetéséből (útalap, útdíj) finanszírozandó alpinfrastrukturális fejlesztéseit.

Az észrevételek egy részéből látható, hogy **a tervezői szándék nem minden esetben jelenik meg a VP társadalmasításra szánt verziójában.** Erre példa, hogy – szintén megyei önkormányzat által felvetetten – kertészeti fejlesztések elmaradását, háttérbe szorulását jelzik, holott a tervezés során kiemelt szerepet kap a kertészeti ágazat fejlesztése.

Szinte minden észrevételt tevő szervezet említette, hogy a jelenlegi indikatív forrásfelosztást átgondolásra javasolja. Többek szerint túl nagy hangsúlyt kapnak a „hagyományos” agrár-versenyképességi támogatások (beruházás, gépbeszerzés, stb.), míg a vidékfejlesztés és különösen a helyi közösségek által vezérelt fejlesztésekre jutó források aránya alacsony.

A civil és szakmai érdekképviselői szereplők által beérkezett vélemények még heterogénebb képet mutatnak. Egy jó részük rendkívül haladó, innovatív, a klímaváltozás hatásait figyelembe vevő fejlesztési szükségletek fontosságát hangsúlyozza, más részük viszont teljesen „elveszik” a fejlesztési területek között, ismét csak nem a VP keretei közötti támogatási lehetőségeket hiányol. Ez utóbbi felhívja a tervezők figyelmét arra, hogy **rövid időn belül szükséges eldönteni az egyes OP-k közötti lehatárolási kérdéseket**, vagyis azt, hogy melyik operatív programból milyen típusú támogatások lesznek igényelhetők. A lehatárolások elkészültével **szükséges a lehető legintenzívebb kommunikáció, az egyes célcsoportok információ-fogyasztási szokásainak figyelembe vételével.**

Míg egy-egy állampolgári hozzászólás esetén érthető, ha nem sikerül pontosan meghatározni, párba állítani a fejlesztés tárgyát és annak lehetséges forrását, **az ismerethiány a települési önkormányzatok esetében is jelentős.** Ez előrevetíti a 2014-2020-as forrásfelhasználásra való települési szintű felkészülés gyengeségeit. **A forrásabszorpció elősegítése érdekében jelentős kormányzati közreműködés** (tájékoztatás, tervezés-támogatás, projekt előkészítés, stb) **javasolt.**

Hangsúlyos, hogy a relatíve alacsony számú – nem reprezentatív – észrevétel nem tükrözheti kellőképp a Vidékfejlesztési Program társadalomban keltett visszhangját. **Az intézményrendszernek törekednie kell arra,** hogy ne csak maga a program, hanem **a tervezői szándékok is láthatóak legyenek a társadalmasítás során.** Ezzel sok téves elképzelésnek, akár jó szándékú, de a tervezési rendszert feleslegesen terhelő észrevételnek lehetséges elébe menni.

Az EU bizottságának előzetes észrevételei

A Bizottság mindeddig már két – nem vezetői szintű – bilaterális egyeztetésen vett részt a VP tervezőivel, ahol kiemelten a következőkre hívták fel a figyelmet.

Az állattenyésztési ágazatok támogatása érdekében hangoztatott Kormányzati szándékok **megjelenése kívánatos lenne a Programban.** Az öntözésfejlesztési elképzelések megvalósítása során feltétlenül be kell tartani a környezetvédelmi szempontokat, továbbá szívesen látnának nagyobb támogatottságot az energiahatékonyságot növelő intézkedések esetén. **Az élelmiszeripar** területén jelentős munkahely-teremtési kapacitást feltételeznek, amely megfelelő szakképzésre épülve **jelentős hozzáadott értéket generálna.** Az erdészeti intézkedéseket illetően kifejtették a Bizottság nem támogatja az erdők biomassa-alapú energetikai felhasználását; a jelenlegi erdőtelepítési ütemezést megfelelőnek tartja. Ez utóbbival a hazai szakágazati képviselők nem értenek egyet, tekintettel a 25 százalékos erdőborítottsági célkitűzésre, illetve a jelenlegi 21 százalék körüli értékre.

A szociális gazdaság EMVÁ-ból történő támogatását a Bizottság nem tartja célszerűnek: álláspontjuk szerint a mezőgazdasági alapú társadalmi vállalkozások zavart okozhatnak a versenyszféra szereplőinek működésében. A szociális gazdaságokkal – az amúgy is sok esetben bizonytalan piaci körülmények közt termelő egységek – új, erősen támogatott versenytársakat kapnának. A magyar tervezői álláspont e tekintetben nem egyezik a bizottságéval: hazai

szakértők szerint egyes vidéki területeken olyan mérvű a gazdasági lemaradás, hogy spontán vállalkozásfejlesztési hajlandóság nem is mutatkozik. A szociális gazdaságok e földrajzi területeken élvezhetnének támogatást.

A mezőgazdasági termékek értékesítése tekintetében a Bizottság arra hívta fel a figyelmet, hogy a VP törekedjen az értékesítési láncok lerövidítését célzó megoldások támogatására.

1.6 Az ÚMVP forrásfelhasználásának jelenlegi helyzete

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program 2013. június-augusztusi előrehaladása az alábbiakban kerül bemutatásra a legfrissebb, 2013. augusztus 31-i adatok alapján. Az adatok a vidékfejlesztési program forrásaihoz viszonyított értékeket mutatják.

Az összevethetőség és az előrehaladás szemléltetése okán a 2013. január-május 31-i adatokat is feltüntettük az 2A. táblázatban, de a részletes elemzés az utolsó három hónap adataira tér ki (2B. táblázat).

2A. TÁBLÁZAT - AZ UMVP KÖTELEZETTSÉGVÁLLALÁSI ÉS KIFIZETÉSI ADATAI

TENGYELY	KÖTELEZETTSÉGVÁLLALÁS		KIFIZETÉS	
	2013. jan. 31.	2013. máj. 31	2013. jan. 31.	2013. máj. 31.
I. tengely	96,2%	93,9%	52,7%	58,3%
II. tengely	103,8%	98,8%	64,0%	67,9%
III. tengely	77,7%	79,8%	40,9%	45,2%
IV. tengely	57,6%	55,9%	16,7%	24,3%
I-IV. tengely összesen	92,4%	91,5%	52,9%	57,9%

Forrás: MVH Pénzügyi Igazgatóság

2B. TÁBLÁZAT - AZ UMVP KÖTELEZETTSÉGVÁLLALÁSI ÉS KIFIZETÉSI ADATAI

TENGYELY	KÖTELEZETTSÉGVÁLLALÁS		KIFIZETÉS	
	2013. máj. 31.	2013. aug. 31	2013. máj. 31.	2013. aug. 31
I. tengely	93,9%	89,5%	58,3%	61,1%
II. tengely	98,8%	101,4%	67,9%	69,0%
III. tengely	79,8%	89,3%	45,2%	48,3%
IV. tengely	55,9%	54,2%	24,3%	28,8%
I-IV. tengely összesen	91,5%	94,6%	57,9%	60,2%

Forrás: MVH Pénzügyi Igazgatóság

Kötelezettségvállalások adatai

Az I. tengelyes, jellemzően **beruházás-típusú támogatási jogcímek** esetében a forráshoz viszonyított **kötelezettségvállalás 4,6 százalékkal csökkent** az előző negyedévhez (2A. táblázat) képest.

A II. és III. tengely esetében a kötelezettségvállalási adatok meghaladták a negyed évvel korábbit, utóbbi esetében a **növekedés közel 10 százalékos**. Ez elsősorban a 2013. nyarán megnyitott jogcímeknek és a kapcsolódó jelentős pályázati aktivitásnak köszönhető. Többek között a mezőgazdasági tevékenységek diverzifikációja volt igen sikeres, amelynél a kötelezettségvállalás mértéke már augusztus közepére megközelítette a 10 milliárd forintot. Ezzel az eredménnyel a III. tengelyes forráslekötés aránya gyakorlatilag elérte az I. tengely értékét, amely jelentősen elősegíti a 2015. év végéig tartó kifizetések lebonyolítását.

A IV. tengely kismértékben (az előző negyedévhez viszonyítva 1,7 százalékkal) csökkenő kötelezettségvállalási adatai részben hasonló okokra vezethetők vissza, mint az I. tengely esetében, amelyet az alábbiakban mutatunk be.

A támogatási döntések létrejötte az *Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap társfinanszírozásában megvalósuló támogatások igénybevételének általános szabályairól* szóló 23/2007. (IV. 17.) FVM rendeletben (a továbbiakban: Vhr.) foglaltak szerint a támogatás kedvezményezettjeire is számos kötelezettséget keletkeztet. Ezen kötelezettségek közé tartoznak például a különböző, a támogatási kérelmekben foglalt fejlesztések megvalósításával kapcsolatos határidők betartása, melyek közül a legfontosabbak a következők:

- a támogatási döntés dátumától számítva az első kifizetési kérelem 6, illetve 9 hónapon belüli benyújtása;
- 24 hónapon belüli elszámolási kötelezettség a támogatási összeg 50 %-ával (2 éves megvalósítási idő esetén 80 %-ával);
- megvalósítási határidők betartása;
- az utolsó kifizetési kérelem benyújtása a művelet megvalósulását követő 12 hónapon belül, illetve 2015. január 31-ig;
- a megvalósítási határidőig a támogatási határozattal jóváhagyott elszámolható kiadások jogcímtől függően 50 vagy 80 százalékának teljesítése.

Számos esetben a támogatást kérelmezők nem veszik figyelembe, hogy a konkrét támogatási jogcím rendeletében szabályozott feltételeken kívül egyéb, általános – a fentiekben példaként hozott – szabályokat (Vhr.) is be kell tartaniuk. Amennyiben **a kedvezményezettek a fentiekben felsorolt kötelezettségeiknek nem tesznek eleget, támogatási jogosultságuk megszüntetésre, a támogatási határozat visszavonásra, és az ügyfél által korábban már igénybe vett támogatás visszakövetelésre** – továbbá a jogszabályban meghatározott esetekben az érintett ügyfél kizárásra – **kerül**. Ezáltal a támogatási kérelmek jóváhagyásakor lekötött források lehívása sok esetben nem történik meg, azaz már támogatási döntéssel lekötött források szabadulnak fel, **mely a kötelezettségvállalási adatok csökkenését okozza**. Ezek a folyamatok természetesen az Irányító Hatóság és a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) munkáját is jelentős mértékben nehezítik, hiszen a források ismételt kihelyezésével (az egyes jogcímek megnyitásával,

az esetleges jogcímek közötti átcsoportosítások lebonyolításával) kapcsolatos feladatokat a 2015. év végéig terjedő lehetséges kifizetési végdátumig ismét el kell végezni.

A visszahulló források nagyságrendjét az alábbi adatok szemléltetik. A jelenlegi uniós támogatási ciklus támogatási jogcímek megnyitása **(2007. év vége) és 2013. augusztus 21. közötti időszakban** támogatott 38 052 beruházásra irányuló támogatási döntésből az MVH 2 132 esetben hozott kizáró, vagy jogosultság megszüntető döntést. Összegezését tekintve ez **883,5 milliárd Ft kötelezettségvállalást** jelent, **melyből 46,1 milliárd Ft érintett a kötelezettségvállalás visszavonásával.** Ebből 94 esetben (1,8 milliárd Ft) egyéb indok (bűncselekmény illetve utóellenőrzés során feltárt hiányosság) alapján került a támogatási döntés visszavonásra.

A támogatási döntés visszavonása az összes támogatott döntés darabszáma arányában 5,6 százalékot; a kötelezettségvállalási összeg vonatkozásában 5,2 százalékot képvisel.

A **kötelezettségvállalás visszavonását keletkeztető okokról** nem készül részletes felmérés, de ezek jellemzően – az előző szakpolitikai anyagokban említett – tényezők: **az önerő hiánya**, (melynek következtében a gazdálkodók pozitív támogató határozat birtokában sem képesek elkezdni beruházásaikat), a jelenlegi hitelezési gyakorlat (mezőgazdasági hitelhez jutás rendkívül nehézkes, főleg a kisebb méretű gazdaságok számára), de nem egy esetben – főleg a IV. tengely esetében – egyszerű **támogatotti figyelmetlenség, hanyagság. Ez utóbbi tényezőt jelentősen csökkenteni lehetne olyan szaktanácsadói-mentori hálózat kialakításával, amelyben a tanácsadók egyedileg foglalkoznak az ügyfelekkel, figyelmeztetve őket a határidők, adminisztratív kötelezettségek betartására.**

Kifizetések adatai

A kifizetési adatok minden tengely esetében magasabb százalékos értéket mutatnak az előző három hónap értékeinél (2B táblázat). Összességében ugyan nem produkálta a Program a 2A táblázat alapján kalkulált havi 1,25 százalékos előrehaladás értékét (ez most egy hónapra vetítve 0,77 százalék, vagyis mintegy fél százalékkal az előző időszakhoz képest), de ez elsősorban a kifizetési kérelmek benyújtásának ütemezése miatt, illetve a nyári hónapok visszafogottabb kifizetési teljesítményének tudható be.

Az I. tengely esetén a kifizetések előrehaladása közel 3 százalékos, azaz havi átlag egy százalék körüli, jobb teljesítményt mutat, mint a Program egészére vonatkozó adat.

A II. tengely esetén a kifizetés adata ugyan csak 1,1 százalékos elmozdulást jelent, de ennél a tengelynél a nagyszámú kedvezményezett (agrár-környezetvédelem és kedvezőtlen adottságú területek támogatása jogcímek) évente egyszeri kifizetése nem teszik „lineáriszá” a kifizetési adatok előrehaladását; vagyis a kifizetési mutató jelentős emelkedése e jogcímek támogatási összegeinek kifizetésekor mozdul majd jelentősen.

A III. tengely esetében a kifizetési adatok 3,1 százalékkal mutatnak magasabb értéket, ez szintén felülmúlja a Program átlagát. Itt a kifizetési mutató helyett a kötelezettségvállalási adat elmozdulásán van jelen időszakban a hangsúly, melyet várhatóan fél éven belül követ majd a kifizetés adatainak növekedése is.

A IV. tengely jogcímeinek kifizetései 4,5 százalékos, azaz havi átlag másfél százalékos előrehaladást mutatnak. **A tengely forrásainak közel fele még így is lekötetlen. Ez előrevetíti az innen történő forrásátcsoportosítás lehetőségét** is, továbbá részben tükrözi a forrásokat felhasználó Helyi Akciócsoportok működésének tökéletlenségét is.

Természetesen továbbra is érvényben van, hogy teljes forráshelyzet-képet a program zárásakor kapunk, mindaddig pillanatnyi állapot-felvételezésre van lehetőség, amelyet számos korrekciós tényező terhel. A programidőszak vége felé haladva e bizonytalansági tényezők mértéke zsugorodik, egyre nagyobb pontossággal adhatók meg az adatok.

Amennyiben forrásmaradvány mutatkozik egy-egy tengely kereteit illetően, azt egyrészt gyorsan kivitelezhető, jellemzően eszközbeszerzésre irányuló kiírásokkal még 2015-ben is lehet kezelni (gépbeszerzés). Másrészt a maradványforrásokat át lehet csoportosítani a II. tengely terhére, ezen belül leginkább a kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatása intézkedésre. Az EU Bizottság álláspontja szerint ez utóbbi kívánatosabb, tekintettel a környezet-fenntartási / környezetgazdálkodási uniós célkitűzésekre.

2. Elemzés - A kertészeti ágazat teljesítményének bemutatása⁵

A kertészeti (zöldség-gyümölcs) ágazat a szántóföldi növénytermesztés, valamint az állattenyésztés után – értékét tekintve – a harmadik legnagyobb kibocsátást produkáló ágazat. A kertészet nemcsak teljesítménye miatt fontos a mezőgazdaság számára, hanem jelentős a vidéki térségek foglalkoztatásában betöltött szerepe, valamint a külkereskedelmi exporthoz való hozzájárulása is.

Magyarország kedvező termőhelyi, klimatikus adottságokkal rendelkezik a kertészeti potenciál bővüléséhez, lokális elhelyezkedése, valamint a geotermikus energia adta lehetőségek pedig tovább javítják az ágazat versenyképességét. Az adottságok ellenére **az ágazat kibocsátása az elmúlt években mégis folyamatosan mérséklődik**, melynek hátterében elsősorban piaci nehézségek húzódnak meg. Általánosan elmondható, hogy **rossz az ágazat technológiai hatékonysága, elavultak az ültetvények**, továbbá problémát okoz **a termelők feldolgozóiparral és kereskedelemmel szembeni kitétsége**, valamint a felvásárlói árak változékonysága.

A zöldség-, és gyümölcstermesztésben egyaránt megfigyelhető a művelt területek és az ezzel egybeeső kibocsátás csökkenése. **A zöldségágazatban 2008 óta 11 ezer hektárral csökkent a művelt terület nagysága**, mely 2012-ben 77 ezer hektárt tett ki, ez az előző évhez viszonyítva 1000 hektáros növekedés. Az összes betakarított termésmennyiség 1818 ezer tonnáról 1363 ezer tonnára mérséklődött, melyet persze a területnagyság visszaesése mellett, az időjárás változékonysága is befolyásolt. Magyarországon a 2012-ben betakarított mennyiség 31 százalékát a csemegekukorica, 13 százalékát a görögdinnye, 8 százalékát a paradicsom 5,7 százalékát a paprika termésmennyisége adta. A fő kultúrák mellett megjelent még a fűszerpaprika, a sárgadinnye, a vöröshagyma, az uborka, a fokhagyma, a fejes saláta és a fejes káposzta is.

3. TÁBLÁZAT: A FONTOSABB ZÖLDSÉGFÉLÉK TERMÉSEREDMÉNYEI⁶

Zöldségtermesztés					
Megnevezés/év	2008	2009	2010	2011	2012
Összes terület, ezer ha	88	83	68	76	77
Termésmennyiség, ezer t	1818	1614	1144	1475	1363
Ebből: Csemegekukorica	537	422	303	427	434
Paradicsom	206	193	134	163	109
Paprika	148	149	110	118	79
Fűszerpaprika	12	20	15	21	22
Görögdinnye	224	220	141	203	183
Sárgadinnye	14	12	9	9	12

⁵ http://www.fruitveb.hu/kiadvany/zgy_agazati_tanulmany.pdf

⁶ http://www.kormany.hu/download/f/0d/f0000/MM_2012_magyar_webre.pdf

Vöröshagyma	67	61	41	58	57
Uborka	55	52	38	36	34
Fokhagyma	5	4	4	7	6
Fejes saláta	8	8	8	8	8
Fejes káposzta	79	76	57	81	65

forrás: KSH

A gyümölcságazatban is némi visszaesés volt megfigyelhető **2008 és 2012 között**, ez idő alatt **8 ezer hektárral 91 ezer hektárra csökkent a termesztett terület nagysága**, ezzel arányban mérséklődött a termésmennyiség volumene is. 2012-ben 822 ezer tonna termett, melyből 79 százalékot az alma tett ki, a maradék 21 százalékon osztozott a körte, a meggy, a szilva, a kajszi és őszibarack.

4. TÁBLÁZAT: A FONTOSABB GYÜMÖLCSFÉLÉK TERMÉSEREDMÉNYEI

Gyümölcsstermesztés					
Megnevezés/év	2008	2009	2010	2011	2012
Összes terület, ezer ha	99	96	93	91	91
Termésmennyiség, ezer t	841	884	766	513	822
Ebből: Alma	569	575	497	293	651
Körte	22	32	24	17	15
Meggy	68	79	52	62	53
Szilva	56	52	71	37	43
Kajszi	27	34	27	25	11
Őszibarack	48	61	53	42	16

forrás: KSH

A kertészet a legnagyobb termelési értékű és legnagyobb élől munka igényű ágazat, ezért jelentősége a hazai szakpolitikában okkal lenne növelhető.

A 2012-es év az aszály ellenére a gyümölcságazat számára kedvezően alakult, hiszen 2011-hez képest 60 százalékkal nőtt az ágazati termésmennyiség. Ez a növekmény az exportban is megjelent, hiszen az áru főcsoport az előző évhez viszonyítva 17 százalékos növekedést ért el. Az 5. árucsoportnak számító **zöldség és gyümölcskészítmények kivitele 2009 óta folyamatosan növekszik**, ez a 2012. évi külkereskedelmi aktívumban is tükröződött, hiszen 33 százalékos növekedést ért el. A kivitel leginkább Németországba, Franciaországba és Oroszországba irányul, ahova elsősorban zöldségkonzerveket szállítunk. Kedvező jelenség, hogy **a behozatal 2012-ben jelentősen** – 13 százalékkal – **visszaesett**, melyben meghatározó volt a gyümölcslé és gyümölcskészítmények importjának csökkenése. Ezzel szemben a gyümölcslé kivitel volumene 35 százalékkal, a gyümölcskészítményeké 26 százalékkal emelkedett. A Zöldség- Gyümölcs Szakmaközi Szervezet és Terméktanács (FRUITVEB) szakértői szerint a feldolgozott és az alapanyagok exportja hozzávetőlegesen 50-50 százaléokban oszlik meg. Ezt az arányt képviseli a teljes kertészeti ágazat hazai és külpia ci értékesítésének megoszlása is.

A megtermelt kertészeti termékek fele itthon kerül értékesítésre, melyben jelentős szerep jut a **nagybani piacoknak**. Az AKI tanulmányában⁷ leírtak alapján **a hazánkban megtermelt termékek közel egyharmadát közvetítik**, de szerepük a kereskedelmi láncok működésének köszönhetően csökkenőben van.

A hazai termények forgalmazása mellett a nagybani piacok az import zöldség-gyümölcs forgalom mintegy 60-70 százalékának is helyszínei. A multinacionális kereskedelmi láncok működésének köszönhetően e szerepük is változóban van. Kedvezőtlen jelenség e piacokkal kapcsolatban, hogy **az ott zajló termékforgalomnak becslések szerint közel a 40 százaléka nem legális úton zajlik.** A nagybani piacon a termelői árak elsősorban a kereslet-kínálat törvényszerűségeinek megfelelően alakulnak, gyenge terméseredmények magasabb árat generálnak. Tekintve, hogy romlandó és olykor nehezen szállítható árukról van szó, kevésbé jelenik meg a világsíci árnyomás, a hazai termelői árakat a nyugat-európai zöldség-gyümölcs termelői árak tudják befolyásolni.

A zöldség gyümölcs ágazat a pályázati rendszernek köszönhetően az egyik legjobban szervezett ágazat, hiszen meghatározó a zöldség-gyümölcs termelői csoportok és szervezetek tevékenysége. Jelenleg Magyarországon 79 termelési és értékesítési szövetkezet (TÉSZ) működik, amelyek összforgalma a teljes ágazati kibocsátás 18 százalékát adja. Ez EU-s összehasonlításban gyenge szerveződési szintnek tekinthető.

Az ágazat jelentős kézimunkaigénnyel bír, mely a szántóföldi zöldségtermesztésben, a hajtattott zöldségtermesztésben, gyümölcsültetvényeknél és a szaporítóanyag előállításban, a növényházi kultúrákban egyaránt megjelenik. Pontos adatok nem állnak rendelkezésre az ágazatban dolgozók számát illetően, ezt elsősorban éves munkaerő egységet vizsgálva lehet megállapítani. Az EUROSTAT adatai alapján 2010-ben az 1 hektáron felhasznált éves munkaerő egység (ÉME) a hajtattott kertészeti gazdaságokban volt a legmagasabb, ott a munkaerő felhasználás 1,2 ÉME/ha-t tett ki.

Az Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI) által vizsgált részmunkaidős kisgazdaságok átlagában a felhasznált saját munka 500-800 óra között változott hektáronként, pl. szabadföldi paradicsom 350-500, szabadföldi paprika 500-800, fűszerpaprika 600-700, vöröshagyma 400, uborka 800-1000, alma 350-500, őszibarack 700-800 óra/hektár, de a különösen kézimunka-igényes növényeknél – zöldség-hajtattás, málna, gyógynövény-termesztés stb. – 6-7 ezer óra/ha is lehet. A kertészeti ágazatok becsült kézimunkanap-igénye 49 millió nap/év, figyelembe véve a termesztés, tárolás, áruvá készítés teljes kézimunkanap-igényét. Hat hónappal és havi 22 munkanappal számolva **a kertészet mintegy 340 ezer főnek biztosít fél éven keresztül munkalehetőséget.**

⁷<https://www.aki.gov.hu/ekpolc/reszletek/a:237/A+z%C3%B6lds%C3%A9g-+%C3%A9s+gy%C3%BCm%C3%B6lcs%C3%A1gazat+helyzete/x:aHR0cHM6Ly93d3cuYWtpLmdvdi5odS9la3BvbGMvbWVudS9hOjEvdzrDiXYrW6lzK2PDrW0vZDpjc8O2a2tIlsWRL3A6NC9nOjY=>